

*Piotr Frątczak**

**DEFINICJA DEPOZYTU
W ŚWIETLE OPINII TRYBUNAŁU EFTA
ORAZ ORZECZENIA SĄDU NAJWYŻSZEGO
ISLANDII W SPRAWIE ARESBANK S.A.
PRZECIWKO NBI HF., FJÁRMÁLAEFTIRLITID
I RZĄDOWI ISLANDII**

WSTĘP

W 2008 r. Islandia stała się jedną z pierwszych ofiar rozwijającego się kryzysu finansowego. Dodatkowo w jej przypadku kryzys miał wyjątkowo gwałtowny przebieg i niósł ze sobą szereg negatywnych skutków nie tylko o charakterze ekonomicznym, ale także społecznym i politycznym. Stosunkowo szybko udało się badaczom wskazać główne przyczyny, które doprowadziły do tak dramatycznego załamania gospodarczego. W chwili obecnej dyskusja dotyczy w szczególności roli i istoty poszczególnych elementów, których katalog jest wyjątkowo szeroki i zawiera wiele czynników, poczynając od nieprawidłowej polityki gospodarczej (w tym monetarnej), poprzez błędy regulacyjne i nadzorcze oraz elementy społeczne dotyczące kultury korporacyjnej banków islandzkich i społeczeństwa w ogólności, kończąc na wyjątkowych, nieprzewidywalnych czynnikach zewnętrznych. Niewątpliwie kryzys jest wyjątkowo trudnym doświadczeniem dla tego niewielkiego kraju. Jednocześnie

* Piotr Frątczak jest doktorantem w Instytucie Prawa Cywilnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz pracownikiem Narodowego Banku Polskiego.

jednak, dzięki zbiegowi wyjątkowych okoliczności, jest przedmiotem licznych dociekań naukowych¹. Islandia stanowi rzadki przypadek wysoko rozwiniętego kraju², który praktycznie z dnia na dzień, w wyniku upadku kluczowych instytucji finansowych znalazł się w ciężkiej zapaści gospodarczej³. Dodatkowo w okresie przed kryzysem Islandia była przykładem kraju o wyjątkowej dynamice rozwoju⁴, która w dużym stopniu przypisywano polityce deregulacji konsekwentnie prowadzonej począwszy od lat 90. XX w. do początku kryzysu. W odpowiedzi na występujące zjawiska gospodarcze oraz ich dynamikę Islandia jako jeden z pierwszych krajów została zmuszona do podjęcia działań faktycznych i regulacyjnych będących odpowiedzią na ostatni kryzys finansowy⁵.

¹ Warto podkreślić, że z powodu wielu aspektów międzynarodowych kryzys islandzki doczekał się licznych opracowań w języku angielskim. Jednocześnie organy islandzkiej administracji, mając na względzie potrzebę jak najpełniejszego informowania zainteresowanych stron, dużą część materiałów i danych źródłowych prezentowała również w języku angielskim. Do tej pory ukazały się m.in.: P. Bagus i D. Howden, *Deep Freeze: Iceland's Economic Collapse*, CreateSpace Independent Publishing Platform, 2011; R. Boyes, *Meltdown Iceland: Lessons on the World Financial Crisis from a Small Bankrupt Island*, Bloomsbury USA 2009; R.Z. Aliber i G. Zoega, (red.), *Preludes to the Icelandic Financial Crisis*, Palgrave Macmillan, 2011; A. Jonsson, *Why Iceland?: How One of the World's Smallest Countries Became the Meltdown's Biggest Casualty*, McGraw-Hill, 2009. Warto również wskazać na inne opracowania, w tym pochodzące z okresu przed kryzysem: J. Stiglitz, *Monetary and exchange rate policy in small open economies: the case of Iceland*, Economics, Department of Economics, Central Bank of Iceland, 2001; F.S. Mishkin i T.P. Herbertsson, *Financial stability in Iceland*, Iceland Chamber of Commerce, 2006. Wyjątkowo cennym źródłem informacji oraz danych faktograficznych jest raport Specjalnej Komisji Śledczej Parlamentu Islandii (ang. *Report of the Special Investigation Commission*).

² W 2007 r. Islandia pod względem PKB *per capita* (wskaźnik – GDP *per capita* – current US\$) z wynikiem 65 566 USD została sklasyfikowana na 7 miejscu, tuż za Luksemburgiem i Norwegią, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>, link aktywny na 14.03.2013.

³ W ciągu 2009 r. kurs korony spadł o połowę. Dług publiczny z poziomu 30% PKB wzrósł do 100% PKB. M. Zdyb, *Anatomia kryzysu – sytuacja finansowa krajów Eurostrefy*, cz. II, „Nieruchomości”, 2011, nr 3, s. 39–40. Nastąpiła również gwałtowna przecena na islandzkiej giełdzie. Po zawieszeniu obrotu w początkowych dniach października 2008 r. (8–13 października), na pierwszej sesji główny indeks giełdowy OMX-15 spadł o przeszło 76% do poziomu 678 pkt. Warto wskazać, że w najlepszym okresie 2007 r. wartość tego indeksu plasowała się w okolicach 9000 pkt. <http://uk.reuters.com/article/2008/10/14/uk-iceland-stocks-idUKTRE49D31720081014>, link aktywny na 14.03.2013.

⁴ W rekordowych latach 2004–2005 wzrost PKB wyniósł odpowiednio: 7,7% i 7,1%. Annual Report of the Central Bank of Iceland, s. 61, <http://www.sedlabanki.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=5732>, link aktywny na 14.03.2013.

⁵ W pierwszej kolejności działania polegały na przejmowaniu przez państwo upadających banków. W wyniku czego nastąpił skokowy wzrost zadłużenia. Konieczna okazała się bezpośrednia pożyczka od MFW w wysokości 10 mld USD oraz szeroko zakrojony plan dyscypliny budżetowej. Reformom zostały poddane: system zdrowotny, edukacja, system opieki społecznej. Ograniczono inwestycje oraz skalę dopłat do rolnictwa, jednocześnie rezygnując z liniowej stawki podatku (24,1%) na rzecz progresywnej (24,1%, 27%, 33%) oraz podwyższając podatek od dochodów kapitałowych (z 10% do 18%), a także VAT (z 24,5% do 25,5%). Podjęte działania miały na

Na bazie tych doświadczeń doszło również do sporu dotyczącego wydawałoby się kwestii wcześniej niebudzącej większych wątpliwości i emocji, a mianowicie zakresu definicji depozytu w prawie islandzkim. W wyniku specyfiki rozwiązań prawnych Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (dalej: Porozumienie EOG) oraz wskutek obowiązywania dyrektywy 94/19/WE, a także sposobu jej implementacji do prawa islandzkiego kwestia ta została przeniesiona na grunt prawa europejskiego w drodze pytania prejudycjalnego skierowanego do Trybunału Europejskiego Stowarzyszenia o Wolnym Handlu (dalej: Trybunał EFTA). Dodatkowej wartości przysparza fakt, że spór ten powstał na tle działań składających się na proces restrukturyzacji i likwidacji banków.

Punktem wyjścia do dalszej analizy jest skrótowe przytoczenie zagadnień związanych ze specyfiką porządku prawnego powstałego na gruncie Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (dalej: EFTA) oraz Porozumienia EOG.

1. EUROPEJSKI OBSZAR GOSPODARCZY – WSTĘPNA CHARAKTERYSTYKA

1.1. Geneza

Powstanie Europejskiego Obszaru Gospodarczego (dalej: EOG) należy traktować jako konsekwencję dynamicznych procesów integracyjnych zachodzących w Europie Zachodniej (w szczególności w EWG) oraz próbę kompromisu w kwestii współistnienia dwóch ugrupowań gospodarczych o konkurencyjnym charakterze w postaci EFTA oraz Wspólnot Europejskich.

EFTA powstała na mocy traktatu podpisanego w Sztokholmie, który wszedł w życie 3 maja 1960 r. Jej utworzenie było poprzedzone kilkoma próbami podejmowanymi z inicjatywy Wielkiej Brytanii, mającymi na celu utworzenie jednolitej organizacji gospodarczej obejmującej swym zakresem wszystkie państwa Organizacji Europejskiej Współpracy Gospodarczej, w tym oczywiście państwa należące do Wspólnot Europejskich. Na działalności EFTA, jego kierunkach rozwoju i charakterze w znacznym stopniu zaważyły okoliczności powstania, a w szczególności napięcia polityczne między państwami Europy. Niewątpliwie EFTA stanowiła twór konkurencyjny i była pewną reakcją obronną państw znajdujących się poza dominującym nurtem integracji prowadzonej w ramach Wspólnot Europejskich. Dodatkowo w opinii i zamierzeniach większości państw członkowskich stanowiła twór tymczasowy, którego jednym z nieformalnych celów było wypracowanie wspólnego stanowiska stowarzyszonych państw oraz wzmocnienie pozycji w negocjacjach

celu ograniczenie długu publicznego do wysokości 60% PKB oraz restrukturyzację gospodarki Islandii. M. Zdyb, *Anatomia kryzysu...*, op. cit., s. 39–40.

dotyczących ewentualnego przystąpienia do EWG⁶. Niewątpliwie sukces związany z utworzeniem wewnętrznego wspólnego rynku zachęcił kraje EFTA do poszukiwania możliwości udziału w tym projekcie, jednakże, na ile byłoby to możliwe, bez formalnego przystępowania do Wspólnot Europejskich. Spowodowane to było obawami krajów EFTA o marginalizację polityczną oraz wolą utrzymania pełnej państwowej niezależności⁷. Sytuację dodatkowo skomplikowało przystąpienie przez Danię i Wielką Brytanię w 1973 r. do Wspólnot Europejskich (w EFTA pozostało wówczas sześciu członków: Austria, Finlandia, Islandia, Norwegia, Szwajcaria i Szwecja). Jednocześnie wysoki stopień zaangażowania państw należących do Wspólnot Europejskich w proces budowy jednolitego rynku powodował niechęć wobec przyjmowania nowych członków. W konsekwencji wypracowanie nowej formuły współpracy trwało aż do lat 90. XX wieku⁸. Negocjacje dotyczące Porozumienia EOG rozpoczęły się 20 czerwca 1990 r. i formalnie zostały zakończone 2 maja 1992 r. Porozumienie weszło w życie 1 stycznia 1994 r. po spełnieniu wymogów ratyfikacyjnych i niezbędnych modyfikacji⁹. W efekcie powstała strefa wolnego handlu i wspólny rynek, obejmujące kraje Unii Europejskiej oraz Kraje EFTA. Jednakże dynamiczne zmiany na arenie międzynarodowej, które miały miejsce w tym czasie, spowodowały przededefiniowanie priorytetów w polityce zagranicznej. Obecnie w skład EOG wchodzi 30 państw – 27 państw UE oraz 3 należące do EFTA¹⁰.

1.2. Rozwiązania instytucjonalne

Efektem EOG było powstanie obszaru gospodarczego o wspólnych zasadach konkurencji. Jednym z większych wyzwań była kwestia, jak pod względem rozwiązań instytucjonalnych pogodzić niezależność decyzyjną EWG oraz niechęć państw EFTA do arbitralnego przyjmowania decyzji Komisji Europejskiej czy też Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. W efekcie obie strony zachowały swoje kompetencje i rozwiązania instytucjonalne, a utrzymanie jednorodnego porządku prawnego w ramach zawartego porozumienia, opiera się na przyjętych zasadach współpracy.

⁶ Z.M. Doliwa-Klepacki, *Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu*, [w:] *Encyklopedia organizacji międzynarodowych*, Wydawnictwo '69, Warszawa 1999, s. 78.

⁷ S. Schulz, *Europejski Obszar Gospodarczy*, 2011, <http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/pl/FTU-6.3.2.pdf>, link aktywny na 14.03.2013.

⁸ T. Ciszak, *Europejski Obszar Gospodarczy*, „Biuletyn Analiz UKIE”, 2001, nr 5, s. 37–38.

⁹ Z.M. Doliwa-Klepacki, *Europejski Obszar Gospodarczy* [w:] *Encyklopedia...*, *op. cit.*, s. 68.

¹⁰ Szwajcaria ostatecznie nie ratyfikowała Porozumienia EOG w związku z negatywnym wynikiem referendum w tej sprawie. Mimo to zachowała status obserwatora EOG, a jej stosunki z UE opierają się na umowach dwustronnych. Z kolei Lichtenstein przystąpił do EFTA w 1991 r. Natomiast Szwecja, Finlandia i Austria przystąpiły do UE w 1995 r.

Rozwiązania instytucjonalne obowiązujące w ramach EFTA są w pewnym stopniu analogiczne do ram instytucjonalnych przyjętych w ramach UE. Wiodącą rolę odgrywa Rada EOG, składająca się z ministrów spraw zagranicznych państw EOG. Jednym z jej głównych zadań jest dokonywanie politycznej oceny funkcjonowania Porozumienia EOG, a także określanie politycznych wytycznych dla dalszego rozwoju i współpracy. Zapewnienie jednolitej interpretacji przepisów Porozumienia EOG oraz stanie na straży ich przestrzegania przez państwa członkowskie powierzono Władzy Nadzorującej EFTA oraz Trybunałowi EFTA. Istotną rolę odgrywa również Wspólny Komitet EOG, który wraz ze Stałym Komitetem EFTA jest odpowiedzialny za bieżącą realizację obowiązków wynikających z Porozumienia EOG. Wspólny Komitet stanowi forum wymiany opinii oraz miejsce podejmowania na zasadzie konsensusu decyzji dotyczących włączenia nowych przepisów prawa unijnego¹¹.

Proces przyjmowania prawa unijnego do dorobku EOG ma również swoją specyfikę. Po przyjęciu przez UE nowych aktów prawnych dotyczących rynku wewnętrznego zostają one poddane analizie przez Wspólny Komitet EOG, złożony z przedstawicieli UE i przedstawicieli trzech państw EFTA. Organ ten spotyka się regularnie, a jego głównym zadaniem jest określenie, które akty prawne UE powinny zostać wcielone do Porozumienia EOG. Z formalnego punktu widzenia włączenie odbywa się w drodze rozszerzenia załączników i protokołów Porozumienia EOG o przedmiotowe akty. Kolejnym etapem jest implementacja nowych przepisów do narodowych systemów prawnych państw EFTA, zgodnie z ich przepisami krajowymi. Warto zaznaczyć, że Porozumienie EOG nie przewiduje możliwości selektywnej implementacji. Ewentualna ocena i pewna dyskrecjonalność może jedynie dotyczyć kwestii i dostosowań czysto technicznych. Mając na względzie znaczenie sprawnej implementacji dla funkcjonowania jednolitego rynku, przyjęto przepisy, których celem jest pewne zaangażowanie państw EFTA, głównie w charakterze obserwatora, w proces przygotowywania aktów prawnych UE. Urząd Nadzoru EFTA i Trybunał EFTA pilnują, aby prawodawstwo dotyczące EOG było wdrażane kompletnie i z zachowaniem spójności. W tym zakresie prowadzona jest bliska współpraca z Komisją Europejską oraz Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej¹². Pewną ciekawostką stanowi tabela wyników rynku wewnętrznego, przedstawiająca efektywność wdrażania przepisów przez poszczególne państwa EOG. Należy wskazać, że państwa EFTA przewyższają liczne państwa UE pod względem stopnia wdrożenia (wskaźnik braków transpozycji oscyluje w ich przypadku wokół 99%)¹³.

¹¹ T. Ciszak, *Europejski Obszar Gospodarczy...*, op. cit., s. 39–40.

¹² S. Schulz, *Europejski Obszar Gospodarczy...*, op. cit.

¹³ Zgodnie z ostatnimi obliczeniami przeprowadzonymi w maju 2012 r. średni wskaźnik braków transpozycji (ang. *average transposition deficit*) wyniósł 1,2% i był powyżej założonego celu na poziomie 1%. Oznacza to, że państwa EFTA zalegały z notyfikacją 49 aktów implementujących (ang. *transposing measures*). Analogiczny wskaźnik dla państw UE wyniósł 0,9%. Przykładowo: dla Polski wynosi on 2,1%, dla Włoch 2,4%, Niemiec 0,9% i Francji 0,4%. Najlepszy wynik

1.3. Charakter prawny

Charakter prawny Porozumienia EOG oraz charakterystyka systemu prawa obowiązującego w jego ramach od początku budziła pewne wątpliwości. Zasadniczo porządek prawny powstały na bazie Porozumienia EOG można obrazowo opisać jako składający się z dwóch filarów. Pierwszy z nich stanowi system prawny UE, drugi natomiast rozwiązania przyjęte w ramach Porozumienia EOG oraz EFTA. Niewątpliwie kluczową i wiodącą rolę odgrywa prawo UE, które podlega pewnym modyfikacjom przewidzianym zapisami Porozumienia EOG.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 Porozumienia EOG jego głównym celem jest wspieranie stałego i zrównoważonego wzmocnienia stosunków handlowych i gospodarczych między umawiającymi się stronami na równych warunkach konkurencji oraz przestrzegania tych samych zasad w celu stworzenia jednorodnego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Znaczna część Porozumienia EOG jest w dużym stopniu tożsama z Traktatem Ustanawiającym Wspólnotę Europejską. W jej wyniku trzy kraje EFTA mają możliwość uczestniczenia w jednolitym rynku UE. Zniesione zostały wszelkie bariery w handlu produktami przemysłowymi oraz zapewniono swobodny przepływ kapitału oraz ludzi. Dodatkowo przyjęto wspólne zasady dotyczące pomocy państwa, zamówień publicznych, a także wprowadzono zapisy ustalające zasady współpracy, m.in. w zakresie ochrony środowiska, edukacji, ochrony konsumenta. W przeważającej części nie zdecydowano się jednak na objęcie zakresem Porozumienia EOG takich obszarów, jak wspólna polityka handlowa, wspólna polityka rolno i rybołówstwo¹⁴. Zakres EOG jest znacznie szerszy niż tradycyjnej umowy o wolnym handlu, a jego celem jest przeniesienie wszystkich praw i obowiązków rynku wewnętrznego UE do państw EFTA. Dotyczy to w głównej mierze podstawowych zasad odpowiadających czterem swobodom rynku wewnętrznego, ale także licznych towarzyszących strategii i działań politycznych, w których państwa EFTA uczestniczą i które wspierają finansowo. W rezultacie rozwiązanie to zakłada zastosowanie przepisów zawartych w 21 spośród 35 rozdziałów dorobku prawnego UE. Porozumienie EOG zawiera cztery załączniki dotyczące świadczenia usług, w tym Aneks IX obejmujący usługi finansowe¹⁵.

Skutki prawne Porozumienia EOG od początku budziły wątpliwości. Kluczową kwestią stało się pytanie o charakter prawny umowy i jej konsekwencje dla porządku prawnego sygnatariuszy. W 1991 r. Europejski Trybunał Sprawiedliwości w opinii 1/91 dotyczącej roli Trybunału EFTA stanął na stanowisku,

osiągnęła Łotwa – 0,1%. *EEA EFTA States Internal Market Scoreboard*, 2012, http://www.efta-surv.int/media/scoreboard/Internal_Market_Scoreboard_October_2012.PDF, link aktywny na 14.03.2013.

¹⁴ T. Ciszak, *Europejski Obszar Gospodarczy...*, op. cit., s. 38–39.

¹⁵ M. Kruszką, *Bankowość transgraniczna: Studium prawnno-ekonomiczne*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, 2011, s. 17.

że umowa w sprawie EOG jest tradycyjną umową międzynarodową podlegającą regułom międzynarodowego prawa publicznego wyrażonym w Wiedeńskiej Konwencji o Prawie Traktatów, pozbawioną zasady skutku bezpośredniego czy prawa pierwszeństwa względem przepisów krajowych. Obecnie ugruntowany został pogląd, że przedmiotowe porozumienie stanowi umowę międzynarodową *sui generis* kreującą swoisty porządek prawny. Niewątpliwie poziom integracji w ramach EOG nie dorównuje prawu ponadnarodowemu tworzemu w ramach UE. Jednakże zakres współpracy sięga znacznie dalej niż w przypadku typowej umowy międzynarodowej. Stanowisko to zostało pierwszy raz przedstawione przez Trybunał EFTA w orzeczeniu *Sveinbjórnsdóttir*. Dalszy rozwój orzecznictwa Trybunału EFTA oraz wysoki stopień implementacji przepisów prawa europejskiego prowadziły do zacieśnienia więzi między poszczególnymi porządkami prawnymi. Warto w tym miejscu przytoczyć orzeczenie w sprawie *Restamark*, w którym to Trybunał EFTA wskazał, że głównym celem Porozumienia jest wzmacnianie jednolitości systemu prawnego EOG, a nie akcentowanie ewentualnych różnic wynikających z odmiennych poziomów integracji w obrębie EOG oraz Wspólnot Europejskich. Duże znaczenie miało przyjęcie przez Trybunał EFTA zasady jednolitości prawnej, która wskazuje na konieczność stosowania rozstrzygnięć ETS przy rozpoznawaniu poszczególnych spraw¹⁶. Warto podkreślić, że w orzecznictwie EFTA na mocy art. 6 Porozumienia EOG zostały przyjęte m.in. tak fundamentalne zasady, jak zasada pierwszeństwa oraz zasada skutku bezpośredniego¹⁷. Odnosi się to również do reguł odpowiedzialności państwa, co zostało potwierdzone w orzeczeniu *Sveinbjórnsdóttir*¹⁸.

Ze względu na znaczenie dla rozpatrywanej sprawy warto skrótkowo przedstawić rozwiązania przyjęte w zakresie sądowego nadzoru nad jednolitością porządku prawnego EOG. Na etapie prac roboczych oraz negocjacji rozważano koncepcję powołania odrębnego trybunału, który składałby się w przeważającej części z sędziów ETS z dodatkowym udziałem sędziów Trybunału EFTA. Tak powstały sąd funkcjonalnie miał być zintegrowany z ETS. Powyższe rozwiązanie, mimo wstępnej akceptacji, zostało zarzucone głównie pod wpływem przywołanej wcześniej opinii 1/91 wydanej przez ETS¹⁹. Ostatecznie, zgodnie z art. 108 ust. 2 Porozumienia EOG państwa członkowskie EFTA zostały zobowiązane do powołania odrębnego forum rozstrzygania sporów. Zgodnie z umową o powołaniu Urzędu Nadzoru oraz Trybunału EFTA, w zakresie stosowania Porozumienia EOG właściwość Trybunału

¹⁶ C. Baudenbacher, *The EFTA Court Fifteen Years on*, Genewa, 2009, s. 1–2, http://www.eftacourt.int/images/uploads/Geneva_50_years_EFTA.pdf, link aktywny na 14.03.2013.

¹⁷ W. van Gerven, *The Genesis of EEA Law and the Principles of Primacy and Direct Effect*, „Fordham International Law Journal”, 1992, t. 16, nr 4, s. 989.

¹⁸ C. Baudenbacher, *The EFTA Court Fifteen Years on...*, *op. cit.*, s. 2.

¹⁹ L. Sevón, *The EEA Judicial System and the Supreme Courts of the EFTA States*, „European Journal of International Law”, 1992, nr 3, s. 329–330.

EFTA obejmuje w szczególności skargi dotyczące procedury nadzoru w odniesieniu do Państw EFTA, odwołania dotyczące decyzji w dziedzinie konkurencji podjętych przez Urząd Nadzoru EFTA, rozstrzyganie sporów między dwoma lub większą liczbą Państw EFTA. Warto wskazać na art. 34 ww. umowy, który przewiduje procedurę pytań prejudycjalnych zbliżoną do tej zawartej w art. 234 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (bez obligatoryjnego zobowiązania sądu krajowego do wniesienia sprawy do Trybunału EFTA, gdy sprawa zawisła przed sądem krajowym, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu)²⁰. Specyficznym rozwiązaniem jest brak regulacji dotyczącej obowiązkowej procedury sądowej rozstrzygania sporów między państwami EFTA oraz UE. Zgodnie z art. 111 Porozumienia o EOG, Wspólnota lub państwa członkowskie EFTA mogą wnieść każdą sporną sprawę dotyczącą wykładni i stosowania niniejszego porozumienia do Wspólnego Komitetu EOG. W przypadku gdy spór dotyczy wykładni postanowień porozumienia, które są identyczne co do istoty z odpowiadającymi im postanowieniami traktatów europejskich oraz aktami przyjętymi w zastosowaniu tych Traktatów oraz jeśli spór nie został rozstrzygnięty w ciągu trzech miesięcy od daty przekazania go do Wspólnego Komitetu EOG, umawiające się strony będące w sporze mogą uzgodnić zwrócenie się do ETS o wydanie orzeczenia w sprawie wykładni odpowiednich przepisów. Zgodnie z powyższym pierwszeństwo przypisano rozwiązaniom o charakterze dyplomatycznym, a w konsekwencji politycznym.

2. SPRAWA ARESBANK S.A. PRZECIWKO NBI HF, FJÁRMÁLAEFTIRLITID I RZĄDOWI ISLANDII

2.1. Gospodarcze tło sprawy

Przyczyną bezpośrednio poprzedzającą trudności finansowe islandzkich banków był upadek banku Lehman Brothers. Spowodowana tym zdarzeniem skokowa zmiana nastrojów inwestorów oznaczała dla islandzkich banków koniec możliwości efektywnego finansowania swojej działalności na międzynarodowych rynkach finansowych. Jako pierwszy trudności odczuł Glitnir Bank. Jeden ze współpracujących z nim banków 25 września 2008 r. zdecydował o anulowaniu linii kredytowej opiewającej na kwotę 150 mln euro. Tego samego dnia prezes zarządu banku udał się do Banku Islandii z prośbą o pożyczkę płynnościową w wysokości 600 mln euro (co stanowiło około 25% rezerw walutowych banku centralnego). W niedzielę 28 września zdecydowano się na nacjonalizację banku. Wraz z przekazaniem pomocy w wysokości 600 mln euro Bank Islandii miał wejść w posiadanie

²⁰ H.P. Graver, *The Effects of EFTA Court Jurisprudence on the Legal Orders of the EFTA States*, ARENA Working Paper, 2004, s. 4–6.

nie 75% akcji Glitnir Bank²¹. Oferta została przyjęta, jednak przed ostatecznym podpisaniem umowy przez głównych akcjonariuszy informacja o przejęciu banku przedostała się do opinii publicznej (29 września 2008 r.). Spowodowało to znaczny spadek cen akcji banków islandzkich. Dodatkowo 1 października obniżony został rating Glitnir Bank. Zdarzenie to przełożyło się na dalsze negatywne skutki, jako że znaczna część umów zapewniających finansowanie zawierała klauzule umowne uzależniające ich skuteczność od poziomu ratingu posiadanego przez bank. Pogłębiło to problemy finansowe banków islandzkich. 6 października Landsbanki Íslands hf. zwrócił się do Banku Islandii o pomoc w kwocie 500 mln euro. Prośbę odrzuciono, co stało się bezpośrednią przyczyną decyzji z 7 października o rozpoczęciu procesu restrukturyzacji. W tym samym dniu analogiczna decyzja została podjęta w stosunku do Kaupthing Bank²².

2.2. Stan prawny w zakresie implementacji dyrektywy 94/19/WE

Islandia dokonała implementacji dyrektywy 94/19/WE ustawą nr 98/1999 o Systemie Gwarantowania Depozytów i Systemie Rekompensat Inwestorów (dalej: ustawa nr 98/1999). Na mocy art. 2 tej ustawy został powołany Fundusz Gwarancyjny Deponentów i Inwestorów, będący fundacją prawa prywatnego, funkcjonalnie podzieloną na dwa niezależne departamenty (departament depozytów oraz departament papierów wartościowych) posiadające odrębne źródła finansowania oraz odrębną księgowość. W art. 3 ustawy nr 98/1999 zawarto względnie szeroki katalog podmiotów podlegających obowiązkowemu systemowi gwarancji i rekompensat, obejmujący banki, firmy inwestycyjne oraz inne podmioty uczestniczące w obrocie instrumentami wartościowymi, w tym oddziały wymienionych tu podmiotów działające w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Definicja pojęcia depozytu została zawarta w art. 9 ust. 3 i jest w wysokim stopniu tożsama z definicją zawartą w dyrektywie 94/19/WE. Zgodnie z zapisami islandzkiej ustawy depozyt oznacza należność wynikającą z wpłat na konto lub z innych transferów wykonywanych w ramach normalnych operacji bankowych, które bank powinien spłacić zgodnie z obowiązującymi warunkami prawnymi i kontraktowymi, z wyłączeniem obligacji, weksli czy też innych papierów wartościowych wystawionych przez banki.

Zgodnie z art. 6 ww. ustawy środki w funduszu gromadzone są ze składek *ex ante* wpłacanych przez uczestników systemu. Poziom docelowy został ustalony w wysokości 1% średniej sumy depozytów gwarantowanych zgromadzonych w ban-

²¹ Warto zaznaczyć, iż 7 października po przyjęciu przez parlament islandzki ustawy wprowadzającej specjalny reżim restrukturyzacji banków, wycofano się z ww. umowy, zastępując ją działaniami opierającymi się na nowych przepisach.

²² A. Morriss i B. Petursson, *Global Economies, Regulatory Failure, & Loose Money: Lessons for Regulating the Finance Sector from Iceland's Financial Crisis*, SSRN Scholarly Paper, Social Science Research Network, Rochester 2012, s. 60–63.

kach w roku poprzednim. Przewidziano również możliwość wprowadzenia dodatkowej opłaty w wysokości 0,15% podstawy składki, gdyby w przypadku zaistniałych okoliczności minimalny poziom nie został osiągnięty. Jeżeli, mimo ściągnięcia dodatkowej składki poziom aktywów funduszu byłby nadal poniżej ustawowego poziomu, uczestnicy systemu są zobowiązani do złożenia deklaracji odpowiedzialności, w której zobowiązują się do wpłacenia odpowiednich środków w przypadku konieczności wypłaty środków gwarantowanych przez Fundusz²³.

2.3. Ustalenia faktyczne poczynione w postępowaniu sądowym

Powodem w sprawie jest hiszpański bank Aresbank S.A. należący w całości do Libijskiego Banku Zagranicznego (ang. *Libyan Foreign Bank*), który z kolei jest własnością Banku Centralnego Libii. W okresie od 6 czerwca 2008 r. do 26 września 2008 r. powód w ramach operacji międzybankowych dokonał z bankami islandzkimi (Kaupthing Bank hf., Glitnir Bank hf. i Landsbanki Íslands hf.) dziewięciu transakcji. Opiewały one łącznie na sumę 120 000 000 euro oraz 7 000 000 funtów. Trzy spośród ww. depozytów zostały powierzone bankowi Landsbanki Íslands hf. Pierwsza transakcja została dokonana 6 czerwca 2008 r. i opiewała na sumę 15 000 000 euro (data końcowa depozytu została ustalona na 10 grudnia 2008 r., stopa procentowa zaś na 5,02%). Analogiczna transakcja miała miejsca 7 sierpnia. Wartość operacji również wynosiła 15 000 000 euro, a data końcowa została ustalona na 12 listopada 2008 r. (odsetki ustalono w wysokości 5,18%). 16 sierpnia 2008 r. zawarto ostatnią transakcję na sumę 7 000 000 funtów, z datą końcową wyznaczoną na 18 marca 2009 r. (odsetki ustalono w wysokości 6,20%). Transakcje zostały zawarte za pomocą systemu SWIFT. Na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego ustalono, że środki uzyskane przez Landsbanki Íslands hf. nie zostały umieszczone na rachunku należącym do Aresbanku S.A. i z rachunkowego punktu widzenia zostały potraktowane przez islandzki bank jako pożyczka. Dodatkowo Landsbanki Íslands hf. nie wydał powodowi żadnego dodatkowego dokumentu potwierdzającego otrzymanie środków. Z otrzymanych środków nie opłacono również składki z tytułu uczestnictwa w systemie gwarantowania depozytów²⁴.

W wyniku załamania finansowego władze Islandii zdecydowały się na podjęcie koniecznych działań mających na celu ratowanie gospodarki. 6 października 2008 r. rząd zadeklarował, że depozyty złożone w bankach islandzkich (w tym w oddziałach banków islandzkich) będą podlegały pełnej gwarancji. Przy czym podkreślo-

²³ P.S. Bafia, *Kazus Icesave. Problem gwarancji depozytów gromadzonych w zagranicznych oddziałach instytucji kredytowych na podstawie sporu brytyjsko-islandzkiego*, „Bezpieczny Bank”, Bankowy Fundusz Gwarancyjny, 2011, nr 2(44), s. 53–54.

²⁴ *Decision by the Supreme Court of Iceland*, Translation of Request for an Advisory Opinion from the Supreme Court of Iceland Case E-17/11 No. 169/2011, 15 grudnia 2011 r., s. 2–3.

no, iż przez depozyty rozumie się depozyty gwarantowane przez islandzki system gwarantowania depozytów. W tym samym dniu parlament Islandii Althingi przyjął ustawę nr 125/2008 (ang. *Act No. 125/2008, on the Authority for Treasury Disbursements due to Unusual Financial Market Circumstances*) wprowadzającą nadzwyczajne kompetencje dla władz państwowych umożliwiające podjęcie wielu działań przeciwdziałających kryzysowi finansowemu. W ramach przyjętej ustawy uchwalono również zmianę ustawy nr 161/2002 dotyczącą islandzkiego nadzoru finansowego (ang. *Act No. 161/2002, the Financial Supervisory Authority*). Islandzki nadzorca finansowy Fjármálaeftirlitid (dalej: FME) został wyposażony w szerokie kompetencje pozwalające na prowadzenie radykalnych działań mających na celu restrukturyzację upadających banków. W konsekwencji FME mógł przejąć uprawnienia walnego zgromadzenia akcjonariuszy banku, usunąć dotychczasowy zarząd i powołać specjalny komitet naprawczy (ang. *resolution committee*), a także dysponować w całości lub w części prawami majątkowymi banku (art. 100a ustawy o instytucjach finansowych – ang. *Financial Undertakings Act* zmieniony ww. ustawą nr 125/2008)²⁵. 7 października 2008 r. FME, korzystając z nowych uprawnień, zdecydował się na przejęcie uprawnień walnego zgromadzenia akcjonariuszy Landsbanki Íslands hf. oraz odwołanie jego zarządu. Powołany został komitet naprawczy, który przejął wszystkie uprawnienia przynależne zarządowi spółki²⁶. Następnie na podstawie decyzji FME z 9 października 2008 r. część aktywów oraz zobowiązań banku Landsbanki Íslands hf. została przekazana do nowo utworzonego New Landsbanki Íslands hf. (Nýi Landsbanki Íslands hf., dalej: NBI hf.)²⁷.

Ze względu na kluczowe znaczenie decyzji warto poddać ją dokładniejszej analizie. Zgodnie z punktami 1–3 na rzecz NBI hf. została przeniesiona przeważająca większość aktywów Landsbanki Íslands hf. W przypadku pasywów nadzorca dokonał znacznej selekcji. W punktach 7 i 8 przedmiotowej decyzji stwierdzono, że nowo powstały bank przejmie wszystkie zobowiązania z tytułu depozytów krajowych, z uwzględnieniem depozytów przyjętych przez krajowe oddziały Landsbanki Íslands hf., w tym depozytów instytucji finansowych oraz Banku Islandii. Zdecydowano się również na przejęcie zobowiązań wynikających z transakcji instrumentami pochodnymi, a także zobowiązań z tytułu gwarancji importowych i eksportowych. W punkcie 9 wyłączono natomiast zobowiązania zagranicznych spółek zależnych, zobowiązania wobec właścicieli i osób powiązanych, a także zo-

²⁵ *Ibidem*, s. 8–9.

²⁶ *Decision of the FME Decision of the FME on the appointment of Receivership Committee for Landsbanki Islands hf.*, Fjármálaeftirlitið, 7 października 2008 r.

²⁷ *Decision of the FME on the disposal of assets and liabilities of Landsbanki Islands hf.*, ID no. 540291-2259, to *New Landsbanki Islands hf.*, ID no. 471008-0280, Fjármálaeftirlitið, 9 października 2008 r.

bowiązania wobec islandzkich firm inwestycyjnych. Szczegółowy katalog pozycji pozostawionych w banku zawarto w aneksie do decyzji²⁸.

12 października 2008 r. zdecydowano o korekcie ww. decyzji poprzez usunięcie zapisu dotyczącego derywatów. Kolejna zmiana, nastąpiła 19 października 2008 r. Tym razem zdecydowano o zmianie pierwotnej decyzji już w dziesięciu punktach, głównie w celu doprecyzowania wcześniejszych zapisów. Jednocześnie wskazano, że dalszych informacji na temat podziału bilansu Landsbanki Íslands hf. należy szukać w oddzielnym szczegółowym dokumencie (ang. „*Premises for the division of the balance sheet*”) oraz w roboczym bilansie i informacjach dodatkowych nowo utworzonego banku. Należy podkreślić, że zgodnie z zapisami poszczególnych decyzji są one prawnie wiążące od 9 października 2008 r.²⁹

Decyzja z 9 października wywołała poważne wątpliwości interpretacyjne głównie wśród wierzycieli Landsbanki Íslands hf., w tym w kluczowym w sprawie zagadnieniu dotyczącym depozytów międzybankowych. 11 listopada 2008 r. powyższa kwestia była przedmiotem obrad zarządu FME. W wyniku przeprowadzonej dyskusji oraz analizy informacji uzyskanych od poszczególnych banków oraz ich audytorów zarząd FME postanowił „powtórzyć”, że zobowiązania z tytułu pożyczek międzybankowych nie są przedmiotem transferu do nowo tworzonego NBI hf. oraz kolejnych nowo powstałych New Glitnir Bank hf. i New Kaupthing Bank hf. Jednocześnie zwrócono uwagę audytorów oraz komitetów naprawczych na konieczność jednolitego i konsekwentnego stosowania powyższych zasad. Zaznaczono również, że zwykle depozyty instytucji finansowych, znajdujące się na właściwych rachunkach bankowych, będą przedmiotem transferu. Stanowisko FME tego samego dnia zostało przekazane do Aresbank S.A.³⁰ 19 listopada 2008 r. Aresbank S.A. wystosował pismo do FME z prośbą o pisemne potwierdzenie, że depozyty międzybankowe nie zostaną przeniesione do NBI hf. wraz z podaniem przesłanek takiej decyzji. W odpowiedzi z 21 listopada 2008 r. nadzorca islandzki potwierdził, że transakcje międzybankowe zostaną uznane za depozyty jeśli drugą stroną transakcji jest podmiot inny niż instytucja finansowa. W przeciwnym przypadku depozyt zostanie potraktowany jako pożyczka i nie będzie przedmiotem transferu. Jako powód podano jedynie, że ewentualny transfer przedmiotowych środków byłby niewłaściwy. Pomiędzy nadzorcą a powodem nastąpiła kolejna wymiana korespondencji, jednak obie strony pozostały przy swoich stanowiskach³¹.

²⁸ *Judgement of the Reykjavik District Court*, Translation of Request for an Advisory Opinion from the Supreme Court of Iceland Case E-17/11, Sąd Najwyższy Islandii, 15 grudnia 2011 r., s. 2.

²⁹ *Decision of the FME on a second amendment to the decision of the FME dated 9 October 2008 on the disposal of assets and liabilities of Landsbanki Islands hf.*, ID no. 540291-2259, to *New Landsbanki Islands hf.*, ID no. 471008-0280, Fjármálaeftirlitið, 19 października 2008 r., s. 1–3.

³⁰ *Decision by the Supreme Court of Iceland...*, *op. cit.*, s. 4–5.

³¹ *Judgement of the Reykjavik District Court...*, *op. cit.*, s. 2–3.

2.4. Stanowiska stron w postępowaniu sądowym

W postępowaniu sądowym wytoczonym w lutym 2009 r. przed Sądem Okręgowym w Reykjavíku Aresbank S.A. domagał się wypłaty środków jakie przekazał Landsbanki Íslands hf. wraz z należnym oprocentowaniem, odsetkami za zwłokę oraz kosztami sądowymi. W pierwszej kolejności żądanie skierowane było wobec NBI hf. W przypadku zwolnienia pozwanego z zobowiązania powód skierował żądanie alternatywne przeciwko FME oraz rządowi Islandii³².

W ocenie powoda na mocy decyzji FME z 9 października 2008 r. zobowiązania będące przedmiotem pozwu zostały przeniesione z Landsbanki Íslands hf. do nowoutworzonego NBI hf. Aresbank S.A. wskazuje, że taka interpretacja decyzji nadzorcy pozostaje w pełnej zgodzie z deklaracją rządu Islandii z 6 października 2008 r., w której zagwarantowano wypłatę depozytów zgromadzonych w islandzkich bankach. W ocenie powoda powyższa decyzja nadzorcy była jedynie formalnym wykonaniem deklaracji rządu. Dodatkowo w jego opinii w deklaracji rządu, jak i decyzji FME, posłużono się terminem depozytu w jego ogólnym, szerokim rozumieniu. Jeżeli celem byłoby objęcie gwarancją jedynie konkretnej kategorii depozytów takie stwierdzenie powinno znaleźć się w ww. dokumentach. Podkreślono jednocześnie, że pierwotna decyzja została zmieniona jedynie w zakresie zobowiązań wynikających z operacji instrumentami pochodnymi. Zdaniem powoda kluczowa dla rozstrzygnięcia sprawy jest interpretacja punktu 7 decyzji FME z 9 października, zgodnie z którym na rzecz NBI hf. zostają przeniesione depozyty, w tym depozyty instytucji finansowych. Aresbank S.A. wskazuje, że Islandia dokonała implementacji dyrektywy 94/19/WE ustawą nr 98/1999. Podkreśla jednocześnie tożsamość definicji zawartych w obu aktach, a także treść art. 7 ust. 2 dyrektywy, zgodnie z którym Państwa Członkowskie mogą przewidzieć, że niektórzy deponenci lub niektóre depozyty zostaną wykluczone z zabezpieczenia lub tylko w małym stopniu będą zabezpieczone. Lista tych wyjątków jest dołączona do załącznika I przedmiotowej dyrektywy. Powód wskazuje, że Islandia nie skorzystała z ww. uprawnień. W trakcie implementacji prawa unijnego do prawa krajowego ograniczyła zakres wyłączenia jedynie do papierów wartościowych emitowanych przez banki krajowe. Biorąc powyższe pod uwagę, wykładnia decyzji FME wyraźnie wskazuje, że transakcje powoda powinny zostać uznane za depozyty i jako takie podlegać transferowi do nowo utworzonego banku³³.

W dalszej części pozwu Aresbank S.A. odnosi się do stanowiska FME uznającego depozyty rynku międzybankowego za pożyczki i jako takie niepodlegające przeniesieniu do nowo utworzonych banków. W ocenie powoda taka interpretacja

³² Pozwanie jednocześnie FME oraz rządu Islandii było z przyczyn formalnych wadliwe, co zostało potwierdzone w ostatecznym wyroku Sądu Najwyższego Islandii w przedmiotowej sprawie.

³³ *Judgement of the Reykjavik District Court...*, *op. cit.*, s. 1–2.

transakcji zawartych na rynku międzybankowym jest całkowicie błędna. Na poparcie stanowiska przytoczono głównie argumenty dotyczące praktyki bankowej, która wskazuje na różnice pomiędzy tymi dwoma rodzajami transakcji. Pożyczki międzybankowe z reguły są przedmiotem długotrwałych negocjacji, a same umowy zawierają precyzyjne opisy świadczenia poszczególnych stron, w tym formę zabezpieczenia. Depozyty rynku międzybankowego charakteryzują się natomiast uproszczoną formą zawarcia, najczęściej z wykorzystaniem systemu SWIFT. Praktyka obrotu wskazuje również na szerokie wykorzystanie tego rodzaju transakcji w operacjach międzybankowych oraz traktowanie ich z punktu widzenia księgowego jako transakcji depozytowych. W ocenie powoda, wadliwe działanie pozwanego w postaci nieprawidłowego zaksięgowania przedmiotowych operacji, a także nieuwzględnienie kwot uzyskanych od Aresbank S.A. w obliczeniach obowiązkowej opłaty na rzecz systemu gwarantowania depozytów oraz ochrony inwestorów, nie może stanowić okoliczności istotnych dla sprawy. Jednostronne działania pozwanego, na które powód nie miał i nie mógł mieć wpływu, nie powinny decydować o kwestii istnienia zobowiązania lub też odpowiedzialności odszkodowawczej³⁴. Powód podnosi również kwestię dyskryminacyjnego traktowania zagranicznych klientów banków (ze względu za zakres niniejszego artykułu pomijam jednak to zagadnienie).

Żądanie alternatywne skierowane przeciwko FME było oparte na odpowiedzialności odszkodowawczej nadzorcy działającego jako *statio fisci* państwa islandzkiego. Z punktu widzenia powoda na mocy decyzji FME zobowiązania będące przedmiotem sporu zostały przeniesione do NBI hf. 9 listopada 2008 r. i jako takie powinny podlegać wypłacie zgodnie z datami zapadalności przez nowo powstały bank jako podmiot zobowiązany z tytułu przejętego zobowiązania. Podstawą faktyczną odpowiedzialności FME są podjęte działania, które uniemożliwiły wypłatę środków. Chodzi tu w szczególności o uniemożliwienie terminowej dostępności środków, błędną interpretację deklaracji rządu Islandii z 6 października oraz dyskryminacyjne traktowanie wierzycieli Landsbanki Íslands hf. W ocenie powoda podjęte kroki, jako niemieszczące się w zakresie decyzji z 9 października 2008 r., były działaniem bezprawnym oraz zawinionym i jako takie stanowiły przesłankę odpowiedzialności odszkodowawczej³⁵.

W odpowiedzi na pozew NBI hf. nie uznał żądań powoda oraz wniósł o odrzucenie pozwu. Stanowisko pozwanego banku zostało oparte na tym, że zobowiązania będące przedmiotem sporu nigdy nie zostały przeniesione na jego rzecz. Zostało to potwierdzone w informacji FME z 11 listopada 2008 r. oraz w oświadczeniu komitetu naprawczego Landsbanki Íslands hf. z 5 maja 2009 r., w którym to stwierdzono,

³⁴ *Ibidem*, s. 2–3.

³⁵ *Ibidem*, s. 4–6.

że pożyczki rynku międzybankowego nadal znajdują się w bilansie Landsbanki Íslands hf. i nigdy nie były przedmiotem transferu³⁶.

Nadzorca finansowy również nie uznał roszczeń powoda i wniósł o odrzucenie pozwu. FME w swej argumentacji skupił się głównie na przesłankach odpowiedzialności odszkodowawczej, w tym legalności podjętych działań oraz braku związku przyczynowo skutkowego pomiędzy decyzją a ewentualną szkodą powoda. W ocenie FME za niesporną należało uznać kwestię legalności działań podjętych przez nadzorcę. Przeprowadzone działania restrukturyzacyjne mieściły się w ramach szerokich uprawnień przyznanych nadzorcy na mocy ustawy nr 125/2008. W szczególności w pełni uprawnione były decyzje dotyczące wyodrębnienia i przeniesienia części składników majątkowych banku Landsbanki Íslands hf. do nowo tworzonego NBI hf. Ponadto FME stał na stanowisku, że pożyczki międzybankowe z powodu swej charakterystyki nie mogą być uznane za depozyty. Szczególne znaczenie mają tu następujące okoliczności: nie były one księgowane na specjalnych kontach prowadzonych w imieniu powoda, Landsbanki Íslands hf. nie odprowadził również z ich tytułu opłat obowiązkowych na rzecz systemu gwarantowania depozytów oraz systemu ochrony inwestorów. Powyższe działania nie były efektem błędnego działania, ale konsekwencją potraktowania przedmiotowych operacji za pożyczki. Pożyczki rynku międzybankowego nie mogły być więc przedmiotem transferu na mocy decyzji z 8 października 2008 r., a informacja z 11 października 2008 r. jedynie ten stan rzeczy potwierdziła. Niewątpliwie rozwój sytuacji gospodarczej na jesieni 2008 r. okazał się niekorzystny dla wierzycieli banku Landsbanki Íslands hf. Jednakże powód nie wskazał żadnej przesłanki, na podstawie której można by oprzeć odpowiedzialność nadzorcy za wynikłe szkody. W ocenie FME podjęte działania nie pogorszyły sytuacji powoda w wyniku ograniczenia lub też odebrania praw. Główną przyczyną poniesienia strat był fakt zawarcia transakcji finansowych z Landsbanki Íslands hf. znajdującym się w ciężkiej sytuacji. Jednakże powód jako profesjonalista powinien zdawać sobie sprawę z ryzyka jakie ponosi prowadząc działalność bankową³⁷.

3. ORZECZENIA SĄDOWE W SPRAWIE

3.1. Sąd Okręgowy w Reykjavíku

W ocenie Sądu Okręgowego w Reykjavíku Aresbank S.A. oparł swoje żądania na założeniu, że kwoty, które zostały przekazane pozwanemu w ramach operacji otwartego rynku, stanowiły depozyt i jako takie zgodnie z decyzją FME z 8 października 2008 r.

³⁶ *Ibidem*, s. 6–7.

³⁷ *Ibidem*, s. 7–8.

zostały przeniesione lub też powinny zostać przeniesione do nowo powstałego NBI hf. W opinii sądu kluczowe dla rozstrzygnięcia sporu było określenie zakresu definicji depozytu zawartej w ustawie nr 98/1999 oraz charakteru prawnego zawartych transakcji. Sąd w swych rozważaniach wyszedł od zbadania zagadnienia operacji międzybankowych. W tym celu zwrócono się o opinie dwóch biegłych. W świetle przedstawionej ekspertyzy główną różnicą pomiędzy depozytem rynku pieniężnego a pożyczką międzybankową jest rodzaj podmiotów zaangażowanych w transakcję. W ocenie biegłych pożyczka międzybankowa to krótkoterminowa pożyczka rynku pieniężnego, której stronami są dwie instytucje finansowe. Z kolei depozyt rynku pieniężnego jest pojęciem szerszym. W ramach tej transakcji stronami umowy mogą być również inne podmioty niż banki czy też instytucje finansowe (biegli zwracają uwagę, że rzadko zdarza się by tak było). W świetle opinii praktyka obrotu wskazuje, że pracownicy departamentów skarbu poszczególnych banków nie przywiązują większej wagi do rozróżnienia między pożyczkami a depozytami rynku pieniężnego. Przy czym, zdaniem ekspertów określenie depozytu rynku pieniężnego powinno być odnoszone do depozytu złożonego przez podmiot niebędący instytucją finansową³⁸.

Sąd wziął również pod uwagę korespondencję (w postaci komunikatów SWIFT) pomiędzy bezpośrednio zaangażowanymi w transakcję pracownikami banków. Zdaniem sądu użyte sformułowania w sposób jednoznaczny wskazują, że zawarta transakcja była pożyczką³⁹.

Opierając się na powyższych ustaleniach faktycznych oraz opiniach biegłych, sąd uznał przedmiotowe transakcje za krótkoterminowe pożyczki bankowe. Wskazano również, że Landsbanki Íslands hf. konsekwentnie traktował transakcję jako pożyczkę, o czym świadczy brak konta prowadzonego w imieniu Aresbank S.A., brak oficjalnego dokumentu potwierdzającego przyjęcie środków w postaci depozytu (np. certyfikatu depozytowego), czy też nieopłacenie obowiązkowych składek z tytułu uczestnictwa w systemie gwarantowania depozytów. Istotne znaczenie, w ocenie sądu, miał również fakt uzgadniania (negocjowania) warunków umowy. W opinii sądu Aresbank S.A. przed dokonaniem transakcji z islandzkimi bankami przeprowadził dokładną analizę zarówno kondycji gospodarczej kraju, jak i sytuacji finansowej poszczególnych podmiotów. Efektem analiz było zwiększenie ekspozycji na banki islandzkie. Jako podmiot profesjonalny musiał zdawać sobie sprawę z ryzyka związanego z zawartymi transakcjami. Wybrał ofertę tych instytucji, które oferowały najlepszy zwrot z inwestycji. W związku z powyższym sporne zobowiązania należy uznać za pożyczki i jako takie

³⁸ *Ibidem*, s. 11.

³⁹ Przytoczone zapisy z 6 czerwca 2008 r. zostały zinterpretowane jako negocjacje dotyczące pożyczki. Zdaniem sądu pracownik Aresbank S.A. złożył ofertę pożyczania 15 milionów euro na sześć miesięcy z oprocentowaniem w wysokości 5,20%. W odpowiedzi dealer Landsbanki Íslands hf. zaproponował oprocentowanie na poziomie 5,18%. Powód ostatecznie zaakceptował ofertę, potwierdzając fakt pożyczania kwoty 15 mln euro na sześć miesięcy z oprocentowaniem 5,18%.

nie podlegały one przeniesieniu na mocy decyzji FME. Jednocześnie powód nie wykazał, że sporne zobowiązania zostały faktycznie kiedykolwiek przeniesione do nowo utworzonego banku. Z tego to powodu sąd wyrokiem z 22 grudnia 2010 r. odrzucił pozew w stosunku do NBI hf. Jednocześnie bazując na analogicznych przesłankach sąd odrzucił pozew wobec FME i Islandii. Informacja Rządu Islandii z 6 października 2008 r. została uznana jedynie za deklarację woli gwarantowania wszystkich depozytów zgromadzonych w islandzkich bankach, która nie może stanowić podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej⁴⁰.

3.2. Sąd Najwyższy Islandii

Powód nieusatysfakcjonowany wyrokiem złożył 21 marca 2011 r. apelację do Sądu Najwyższego Islandii. Do pisma procesowego została dołączona prośba o zasięgnięcie przez Sąd Najwyższy opinii Trybunału EFTA w kwestii zakresu definicji pojęcia depozytu na gruncie dyrektywy 94/19/WE (wniosek w późniejszym toku postępowania został przez stronę wycofany⁴¹). W efekcie Sąd Najwyższy Islandii z własnej inicjatywy 26 grudnia 2011 r. zwrócił się do Trybunału EFTA o interpretację przepisów prawa unijnego. Wniosek został sformułowany w postaci trzech pytań prejudycjalnych. W pierwszym z nich Trybunał EFTA został poproszony o ustosunkowanie się do kwestii, czy pożyczki udzielane przez banki komercyjne powinny zostać uznane za depozyty w świetle art. 1 ust. 1 dyrektywy 94/19/WE, nawet jeśli:

- i. nie zostały zaksięgowane jako depozyty w księgach pożyczkobiorcy,
- ii. nie zostały umieszczone na specjalnym koncie przypisanym do konkretnego pożyczkodawcy,
- iii. nie wydano dokumentu potwierdzającego otrzymanie środków,
- iv. z tytułu otrzymanych środków nie została opłacona składka obowiązkowa na rzecz systemu gwarantowania depozytów.

Drugie pytanie dotyczyło kwestii, czy dla uznania ww. środków za depozyty ma znaczenie fakt, że kraj gospodarz pożyczkodawcy skorzystał z uprawnień przewidzianych w art. 7 ust. 2 dyrektywy 94/19/WE, dających możliwość wykluczenia depozytów instytucji finansowych spod zakresu systemu gwarantowania depozytów. Z kolei w trzecim pytaniu poproszono o odniesienie się do zagadnienia, czy dla uznania ww. środków za depozyty może mieć znaczenie fakt, że podmiot

⁴⁰ *Ibidem*, s. 12.

⁴¹ Powód w toku postępowania doszedł do wniosku, że opinia Trybunału EFTA nie jest konieczna, a wpłynie jedynie na przedłużenie całego procesu. Jednocześnie powód wskazał wcześniejsze sprawy dotyczące definicji depozytów, które Sąd Najwyższy Islandii rozstrzygał bez zaciągania opinii Trybunału EFTA. Dodatkowo w październiku 2011 r. w sprawach nr 300/2011, 301/2011, 310/2011, 311/2011, 312/2011, 313/2011 i 314/2011 Sąd Najwyższy Islandii uznał depozyty międzybankowe za depozyty w rozumieniu ustawy nr 98/1999 i przyznał im uprzywilejowaną pozycję w kolejności zaspokojenia w postępowaniu upadłościowym.

mający zezwolenie na prowadzenia działalności bankowej ogranicza swe działania jedynie do operacji na rynku międzybankowym, uzyskując środki bezpośrednio od właściciela oraz poprzez emisję papierów wartościowych, przy jednoczesnym, całkowitym pominięciu przyjmowania depozytów od szeroko rozumianej opinii publicznej⁴².

3.3. Trybunał EFTA

W ramach postępowania przed Trybunałem EFTA strony (Aresbank S.A, NBI hf., FME, rząd Islandii) oraz zainteresowane instytucje (Komisja Europejska oraz Organ Nadzoru EFTA) przedstawiły swoje stanowiska w przedmiotowej sprawie. W zakresie pytania drugiego i trzeciego wszyscy uczestnicy postępowania uznali, że wskazane okoliczności nie mają znaczenia dla kwestii uznania danych zobowiązań za depozyt. Dlatego też w dalszej części artykułu skupię się na przytoczeniu stanowisk dotyczących jedynie pierwszego pytania.

Aresbank S.A. uznał, że odpowiedź na pytanie pierwsze powinna być twierdząca. W jego ocenie art. 1 ust. 1 dyrektywy 94/19/WE, jak i islandzka ustawa nr 98/1999 stanowią szeroką definicję depozytu obejmującą zarówno typowe depozyty składane przez osoby fizyczne, jak i depozyty rynku międzybankowego składane przez instytucje finansowe. Taką interpretację przepisów wspiera art. 2 dyrektywy, w którym to wykluczono spod zakresu gwarancji przedmiotowe depozyty. Zwrócono uwagę również na fakt, że przedmiotem rozstrzygnięcia jest kwestia zakresu definicji depozytu, a nie problematyka ich gwarantowania⁴³.

Zdaniem NBI hf. odpowiedź na pytanie pierwsze powinna być negatywna. W opinii NBI hf. art. 1 ust. 1 dyrektywy 94/19/WE zawiera trzy przesłanki uznania danego zobowiązania za depozyt. Są to fakt pozostawania na koncie prowadzonym w imieniu deponenta (1), należności, które wynikają z normalnych operacji bankowych (2) i które zostały potwierdzone przez wystawienie dokumentu urzędowego (3). W świetle ustaleń dokonanych przez sąd żaden z powyższych warunków nie został spełniony. W szczególności transakcji pomiędzy stronami nie można uznać, za typowe operacje bankowe w rozumieniu dyrektywy 94/19/WE, gdyż ta za główny cel stawiała ochronę depozytów osób fizycznych a nie instytucji finansowych⁴⁴.

Również w ocenie FME odpowiedź na pierwsze z postawionych pytań powinna być negatywna, jako że przedmiotowe transakcje nie stanowią depozytu ani w ogólnej, ani w unijnej definicji tego pojęcia. Podobnie jak w przypadku NBI hf. głównym

⁴² *Request for an Advisory Opinion from the EFTA Court by Hæstiréttur Íslands dated 15 December 2011 in the case of Aresbank S.A. v Landsbankinn hf., Fjármálaeftirlitið (the Financial Supervisory Authority) and Iceland, Trybunał EFTA.*

⁴³ *Report for the Hearing in Case E-17/11, Trybunał EFTA, s. 6–7.*

⁴⁴ *Ibidem, s. 9–11.*

punktem argumentacji była kwestia interpretacji pojęcia „normalne operacje bankowe”. W ocenie pozwanych art. 1 ust. 1 dyrektywy 94/19/WE nie można odczytywać w oderwaniu od całości przepisów oraz celu tego aktu. Głównym założeniem dyrektywy jest ochrona deponentów będących osobami fizycznymi. Operacje z tymi podmiotami o charakterystyce konsumenckiej należy traktować jako zwykłe operacje bankowe w rozumieniu dyrektywy 94/19/WE. Tymczasem transakcje rynku międzybankowego stanowią całkowicie inny typ transakcji, polegający na pożyczaniu pieniędzy pomiędzy profesjonalistami będącymi instytucjami finansowymi i niewymagającymi specjalnego systemu ochrony⁴⁵.

Nowym elementem na tym etapie sprawy były stanowiska Organu Nadzoru EFTA oraz Komisji Europejskiej. W ocenie Organu Nadzoru EFTA zgodnie z art. 1 ust. 1 dyrektywy depozyt oznacza należność wynikającą z wpłat pozostawionych na koncie lub z sytuacji przejściowych w ramach normalnych operacji bankowych, które instytucja kredytowa powinna spłacić zgodnie z obowiązującymi warunkami prawnymi i kontraktowymi, jak też zobowiązanie, które instytucja kredytowa gwarantuje przez wystawienie dokumentu urzędowego. Zgodnie z ustaleniami faktycznymi w sprawie Landsbanki Íslands hf. nie zapisał kwot otrzymanych od Aresbank S.A. na specjalnym rachunku bankowym prowadzonym w imieniu powoda, w wyniku czego nie został spełniony warunek „pozostawienia na koncie”. Jednocześnie nie został wydany żaden urzędowy dokument potwierdzający przyjęcie depozytu. Niemniej jednak w ocenie Organu Nadzoru EFTA środki przekazane przez powoda powinny zostać uznane za depozyt, ponieważ stanowią one należność wynikającą z przejściowej sytuacji, którą Landsbanki Íslands hf. był zobowiązany zapłacić zgodnie z postanowieniami umowy. Żaden rodzaj błędu ani zaniedbanie po stronie Landsbanki Íslands hf. nie może mieć wpływu na charakterystykę otrzymanych środków, a w szczególności na fakt uznania ich za depozyty. W opinii Organu Nadzoru EFTA, biorąc pod uwagę brzmienie art. 1 ust. 1 dyrektywy 94/19/WE oraz treść jej uzasadnienia, pojęcie depozytu obejmuje również środki pieniężne uzyskane w drodze pożyczki. Definicja depozytu została sformułowana z punktu widzenia deponenta i dlatego też posługuje się terminem należności. Z perspektywy banku oraz zgodnie z dyrektywą Rady 86/635/EEC z 8 grudnia 1986 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków i innych instytucji finansowych w księgach banku powyższe transakcje są ujmowane w postaci zobowiązania. Dodatkowo, zdaniem Organu Nadzoru EFTA, dyrektywa 94/19/WE w art. 2 wyraźnie wyklucza spod zakresu gwarancji depozyty złożone przez instytucje finansowe, co oznacza, że depozyty międzybankowe zawierają się w szerokiej definicji depozytu⁴⁶.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 11–13.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 13–16.

Również w opinii Komisji Europejskiej punktem wyjścia dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy jest definicja depozytu. Zgodnie z ustaleniami faktycznymi poczynionymi w sprawie niesporne jest, że środki uzyskane przez Landsbanki Íslands hf. nie zostały zapisane na rachunku prowadzonym w imieniu deponenta, ani nie wydano dokumentu urzędowego potwierdzającego ich otrzymanie. W takiej sytuacji kluczowe jest rozstrzygnięcie, czy mogą być one uznane za należność wynikającą z wpłat pozostawionych na koncie lub z sytuacji przejściowych w ramach normalnych operacji bankowych, które instytucja kredytowa powinna spłacić zgodnie z obowiązującymi warunkami prawnymi i kontraktowymi. Zdaniem Komisji definicja zawarta w dyrektywie charakteryzuje się podejściem z perspektywy deponenta. W konsekwencji użyty termin należność zgodnie z dyrektywą 86/635/EEC w księgach banku odpowiada pożyczce czy też innym zobowiązaniom w sprawozdaniach finansowych banku. Sposób kategoryzacji otrzymanych środków przez podmiot przyjmujący środki nie ma znaczenia dla istoty definicji depozytu. Wystarczające jest wykazanie odpowiedniej należności. W przeciwnym razie banki mogłyby w łatwy sposób zmniejszać zakres gwarancji poprzez traktowanie poszczególnych transakcji za „nie depozyty”. Przyjęte podejście ma na celu wsparcie stabilności finansowej poprzez eliminację wymienionego tu mechanizmu. Dwa kolejne istotne elementy definicji „sytuacje przejściowe” oraz „normalne operacje bankowe” nie zostały zdefiniowane w dyrektywie. Ich wykładnia powinna opierać się na okolicznościach sprawy i charakterystyce danego rynku. Niemniej jednak w ocenie Komisji przedmiotowe transakcje można uznać za normalne operacje bankowe⁴⁷.

Podsumowując, Komisja stwierdziła również, że na gruncie dyrektywy 94/19/WE można wyróżnić dwie definicje depozytu: techniczną oraz funkcjonalną. Pierwsza z nich opiera się na brzmieniu art. 1 ust. 1. Czytając jednak art. 1 ust. 1 w związku z art. 2, powstanie definicja funkcjonalna stanowiąca definicję depozytu kwalifikowanego. W opinii Komisji druga z wyżej wymienionych lepiej odpowiada założeniom dyrektywy 94/49/WE, której celem była ochrona depozytów. Jednakże w ostateczności to sąd krajowy będzie musiał zdecydować, czy w danej sprawie posłużono się terminem depozyt w rozumieniu technicznym czy też funkcjonalnym⁴⁸.

Trybunał EFTA w swym rozstrzygnięciu przychylił się do opinii przedstawionej przez Komisję Europejską. Jednoznacznie uznał, że kluczowe w odpowiedzi na postawione pytania będzie rozstrzygnięcie, czy przedmiotowe transakcje stanowią należność wynikającą z przejściowej sytuacji będącej efektem normalnych operacji bankowych. W jego ocenie, mimo że dyrektywa nie definiuje powyższych pojęć, należy uznać, iż operacje będące przedmiotem sporu w okolicznościach da-

⁴⁷ *Ibidem*, s. 17–18.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 19–20.

nej sprawy spełniają ww. przesłanki. W konsekwencji Trybunał EFTA w zakresie pierwszego pytania przychylił się w swym wyroku do stanowiska prezentowanego przez Aresbank S.A., Organ Nadzoru EFTA oraz Komisję. W jego ocenie dane transakcje powinny zostać uznane za depozyty nawet, jeśli w księgach pożyczkobiorcy, nie zostały zaksięgowane jako depozyty, nie zostały umieszczone na specjalnym koncie przypisanym do konkretnego pożyczkodawcy, nie wydano dokumentu potwierdzającego otrzymanie środków oraz z tytułu otrzymanych środków nie została opłacona składka na rzecz systemu gwarantowania depozytów. W konsekwencji odrzucono stanowisko NBI hf. twierdzące, że art. 1 ust. 1 dyrektywy stanowi kumulatywne przesłanki uznania transakcji za depozyt⁴⁹. Podkreślono również, że na gruncie prawa unijnego dla zakresu definicji depozytu nie ma znaczenia charakter deponenta. Ma to jedynie wpływ na fakt objęcia danych należności systemem gwarantowania depozytów. Trybunał EFTA przychylił się również do stanowiska Komisji, potwierdzając podwójne znaczenie depozytu na gruncie dyrektywy 94/19/WE. Jednocześnie wskazano, że to sąd krajowy jest zobowiązany do ostatecznego zadecydowania o tym, jaki rodzaj definicji obowiązuje na gruncie prawa islandzkiego oraz jaki rodzaj definicji ma znaczenie dla rozpatrywanej sprawy⁵⁰.

3.4. Końcowe orzeczenie Sądu Najwyższego Islandii

W dniu 17 stycznia 2013 r. Sąd Najwyższy Islandii wydał ostateczne orzeczenie w sprawie, które podtrzymało wyrok Sądu Okręgowego w Reykjavíku. W uzasadnieniu skład orzekający odniósł się do trzech kluczowych aspektów, tj. definicji depozytu, skuteczności transferu oraz odpowiedzialności odszkodowawczej FME. W zakresie pierwszego zagadnienia Sąd Najwyższy Islandii, opierając się na orzeczeniu Trybunału EFTA oraz biorąc pod uwagę okoliczność danej sprawy, uznał środki Aresbank S.A. za depozyty zgodnie z zapisami ustawy nr 98/1999 oraz dyrektywy 94/19/WE. Jednoznacznie przyznał, że fakt, iż dane środki są przedmiotem umowy pożyczki międzybankowej nie wyklucza ich z zakresu technicznej, szerokiej definicji depozytu w rozumieniu dyrektywy 94/19/WE⁵¹. Jednocześnie jednak uznał, że kwestia ta dla rozstrzygnięcia sprawy nie ma kluczowego znaczenia, gdyż FME na mocy ustawy 128/2008 został wyposażony w szerokie kompetencje do ustalenia zakresu transferu. Kluczowe w tym zakresie punkty 7 i 8 decyzji FME z 9 października 2008 r. wskazują, że zostaną przeniesione depozyty krajowe, w tym również depozyty instytucji finansowych. Sąd Najwyższy przyznaje, że ta-

⁴⁹ *Judgement of the EFTA Court*, EFTA Court, 2012, s. 11–14.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 19–20.

⁵¹ *Judgement of the Supreme Court of Iceland No 169/2011*, Sąd Najwyższy Islandii, 17 stycznia 2013, s. 10.

kie sformułowanie może budzić wątpliwości interpretacyjne. Jednakże zostały one rozwiane przez FME w momencie publikacji listu z 11 listopada 2008 r., w którym wyraźnie stwierdzono, że pożyczki międzybankowe nie są przedmiotem transferu do nowo utworzonego podmiotu. Pozytywnie został oceniony brak zmiany decyzji FME w zakresie sposobu użycia terminu depozyt. W opinii składu orzekającego nadzorca finansowy nie widział takiej potrzeby (odmiennie niż miało to miejsce w przypadku instrumentów pochodnych), gdyż w sposób konsekwentny posługiwał się terminem depozytu, wykluczając z jego zakresu pożyczki międzybankowe, co zostało dookreślone w liście z 11 listopada 2008 r. Sąd Najwyższy Islandii zwrócił uwagę na okoliczności wydania decyzji przez FME. Szczególną wagę przypisał skali zapaści gospodarczej oraz dynamice procesów gospodarczych, które miały miejsce w tym czasie w Islandii⁵².

Sąd Najwyższy Islandii zwolnił również z odpowiedzialności krajowego nadzorcę finansowego. Zgodnie z wcześniejszym orzeczeniem w sprawie nr 340/2011, której przedmiotem było zbadanie konstytucyjności nadzwyczajnych rozwiązań prawnych przyjętych ustawą nr 125/2008, nie znaleziono przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej. W szczególności FME działał na podstawie przyjętych przez parlament islandzki przepisów prawnych nadających mu szerokie kompetencje władcze. Powód nie wykazał natomiast, że działania te miały charakter dowolności, przekraczały zakres uznania administracyjnego, czy też nosiły inne znamiona winy⁵³.

PODSUMOWANIE

Sprawa Aresbank S.A. przeciwko NBI hf., Fjármálaeftirlitid i rządowi Islandii pozostawała w tle głównych wydarzeń gospodarczych i politycznych, które miały miejsce w Islandii w latach 2008–2012. Niewątpliwie jednak stanowiła ona poważne wyzwanie dla islandzkiego wymiaru sprawiedliwości. Okazała się również istotnym sprawdzianem sprawności funkcjonowania porządku prawnego EOG. Ocena merytoryczna poszczególnych orzeczeń nie jest zadaniem prostym. Trudno całkowicie abstrahować od sytuacji gospodarczej i politycznej stanowiącej społeczne tło rozpatrywanej sprawy. Wydaje się jednak, że warto poddać analizie kilka kluczowych elementów, które mają bardziej uniwersalny charakter nie związany bezpośrednio z okolicznościami danej sprawy.

Z perspektywy czasu należy ocenić, że orzeczenie Sądu Okręgowego w Reykjavíku było błędne. Zostało to częściowo potwierdzone przez Sąd Najwyższy Islandii (mimo formalnego utrzymania wyroku sądu niższej instancji) poprzez kluczową

⁵² *Ibidem*, s. 10–11.

⁵³ *Ibidem*, s. 12.

zmianę uzasadnienia, w którym jednoznacznie wskazano, że pożyczki międzybankowe rynku pieniężnego należy traktować jako depozyty w rozumieniu ustawy nr 98/1999. Warto z pewnością zwrócić również uwagę na opinię Komisji Europejskiej, która stała się podstawą dla rozstrzygnięcia Trybunału EFTA. Wskazanie przez Komisję dwóch rodzajów definicji obowiązujących na gruncie dyrektywy 94/19/WE może budzić pewne wątpliwości. Obecna regulacja unijna określa definicję depozytu w art. 1 ust. 1 przedmiotowej dyrektywy i to temu przepisowi należy przyznać walor definicji legalnej. Oczywiście możliwe jest posługiwanie się innymi definicjami (w tym definicją funkcjonalną – czytając art. 1 ust. 1 w zw. z art. 2), jednakże mają one charakter terminów języka prawniczego. Wydaje się, że opinię Komisji należy odczytać jako wskazanie możliwości różnego sposobu implementacji przepisów dyrektywy 94/19/WE do krajowych porządków prawnych. Kraje członkowskie dokonując transpozycji mogą posłużyć się odmiennymi rozwiązaniami legislacyjnymi. W szczególności, biorąc pod uwagę istotę aktu prawnego jakim jest dyrektywa (w tym jej wiążący co do celu charakter), możliwa jest regulacja prawna w zakresie gwarantowania depozytów, która posługuje się odmienną siatką pojęciową, w tym definiuje pojęcie depozytu w sposób wąski jako depozyt kwalifikowany. Zarówno Trybunał EFTA, jak i Komisja nie analizowały przepisów islandzkich pod tym kątem, pozostawiając ostateczną ocenę sądowi krajowemu. Jednakże sposób implementacji dyrektywy 94/19/WE do islandzkiego systemu prawnego, w tym tożsamość definicji, wykluczył możliwość zawężenia pojęcia depozytu. W związku z powyższym Sąd Najwyższy Islandii, chcąc utrzymać wyrok sądu niższej instancji, musiał oprzeć uzasadnienie na odmiennym argumentacji. W jego ocenie decyzję FME z 9 października 2008 r. należy interpretować łącznie z listem z 11 listopada 2008 r. W konsekwencji oznacza to, że nadzorca krajowy w decyzji administracyjnej posłużył się terminem depozyt w oderwaniu od obowiązującej regulacji prawnej. Dookreślenie kluczowego pojęcia nastąpiło natomiast w późniejszym liście FME. Takie rozwiązanie budzi poważne wątpliwości, nawet po uwzględnieniu wyjątkowych kompetencji przyznanych FME na mocy ustawy nr 125/2008, w tym wyłączenie stosowania licznych przepisów islandzkiego kodeksu postępowania administracyjnego. Przede wszystkim trudno zaakceptować posługiwanie się przez organ administracji państwowej terminologią pozostającą w pewnej izolacji od krajowych przepisów prawnych. W przypadku wyraźnej woli użycia odmiennej definicji depozytu powinno mieć to odzwierciedlenie w treści samej decyzji. W przypadku błędu, zaniechania czy też zmiany strategii działania wynikającej z nadzwyczajności oraz dynamiki zaistniałych okoliczności ewentualne dookreślenie mogło i powinno nastąpić w drodze wydania decyzji zmieniającej, jak miało to miejsce w kwestii instrumentów pochodnych. W efekcie, mimo że argumentacja przyjęta przez Sąd Najwyższy Islandii pozostaje w opozycji do argumentacji prezentowanej przez pozwanych, wyrok końcowy czyni zadość ich żądaniom, co niewątpliwie rzuca cień na całość rozstrzygnięcia.

Abstract

The definition of a deposit under Directive 94/19/EC has been perceived as a non-controversial issue. Also during the ongoing work on the revision of the aforementioned directive much more focus has been put on issues concerning the target level of the DGS fund or the reimbursement period. However, under the stressed conditions of the Icelandic crisis, this matter sparked a dispute of significant economic importance. Court proceedings in the case Aresbank S.A. vs. NBI hf., Fjármálaeftirlitid and Iceland have become a major test for both the Icelandic judiciary and the legal system of the European Economic Area. It is also one of the few cases of judicial review of provisions of Directive 94/19/EC. The case of Iceland indicates that bank restructuring is inevitably related to substantial legal uncertainty arising from the discretion of the national authorities, which are susceptible to political and social influence.

Keywords: Iceland, Aresbank S.A., Landsbanki Íslands hf., Directive 94/19/WE, deposit definition, European Economic Area.

Bibliografia

- Bafia P.S., *Kazus Icesave. Problem gwarancji depozytów gromadzonych w zagranicznych oddziałach instytucji kredytowych na podstawie sporu brytyjsko-islandzkiego*, „Bezpieczny Bank”, Bankowy Fundusz Gwarancyjny, 2011, nr 2(44).
- Boyes R., *Meltdown Iceland: Lessons on the World Financial Crisis from a Small Bankrupt Island*, Bloomsbury USA 2009.
- Ciszak T., *Europejski Obszar Gospodarczy*, „Biuletyn Analiz UKIE”, 2001, nr 5.
- Doliwa-Klepacki Z.M., *Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu [w:] Encyklopedia organizacji międzynarodowych*, Wydawnictwo’ 69, Warszawa 1999.
- Van Gerven W., *The Genesis of EEA Law and the Principles of Primacy and Direct Effect*, „Fordham International Law Journal”, 1992, t. 16, nr 4.
- Graver H.P., *The Effects of EFTA Court Jurisprudence on the Legal Orders of the EFTA States*, ARENA Working Paper, 2004.
- Kruszka M., *Bankowość transgraniczna: Studium prawno-ekonomiczne*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, 2011.
- Morriss A., Petursson B., *Global Economies, Regulatory Failure, & Loose Money: Lessons for Regulating the Finance Sector from Iceland’s Financial Crisis*, SSRN Scholarly Paper, Social Science Research Network, Rochester, 2012.
- Sevon L., *The EEA Judicial System and the Supreme Courts of the EFTA States*, „European Journal of International Law”, 1992, nr 3.
- Zdyb M., *Anatomia kryzysu – sytuacja finansowa krajów Eurostrefy*, cz. II, „Nieruchomości”, 2011, nr 3.

Akty prawne

Decision of the FME on the appointment of Receivership Committee for Landsbanki Islands hf., Fjármálaeftirlitið, 7 października 2008 r., niepublikowane.

Decision of the FME on the disposal of assets and liabilities of Landsbanki Islands hf., ID no. 540291-2259, to *New Landsbanki Islands hf.*, ID no. 471008-0280, Fjármálaeftirlitið, 9 października 2008 r., niepublikowane.

Decision of the FME on a second amendment to the decision of the FME dated 9 October 2008 on the disposal of assets and liabilities of Landsbanki Islands hf., ID no. 540291-2259, to *New Landsbanki Islands hf.*, ID no. 471008-0280, Fjármálaeftirlitið, 19 października 2008 r., niepublikowane.

Decision by the Supreme Court of Iceland, Translation of Request for an Advisory Opinion from the Supreme Court of Iceland Case E-17/11 No. 169/2011, 15 grudnia 2011 r., niepublikowane.

Judgement of the Reykjavik District Court, Translation of Request for an Advisory Opinion from the Supreme Court of Iceland Case E-17/11, Sąd Najwyższy Islandii, 15 grudnia 2011 r., niepublikowane.

Judgement of the EFTA Court, Trybunał EFTA, 22 listopada 2012 r., http://www.eftacourt.int/images/uploads/17_11_Judgment_EN.pdf

Judgement of the Supreme Court of Iceland No. 169/2011, Sąd Najwyższy Islandii, 17 stycznia 2013 r., niepublikowane.

Request for an Advisory Opinion from the EFTA Court by Hæstiréttur Íslands dated 15 December 2011 in the case of Aresbank S.A. v Landsbankinn hf., Fjármálaeftirlitið (the Financial Supervisory Authority) and Iceland, Trybunał EFTA, niepublikowane.

Report for the Hearing in Case E-17/11, Trybunał EFTA, http://www.eftacourt.int/images/uploads/17_11_RH_revised_for_the_web_EN.pdf

Materialy internetowe

Baudenbacher C., *The EFTA Court Fifteen Years on*, Genewa, 2009, http://www.eftacourt.int/images/uploads/Geneva_50_years_EFTA.pdf

Schulz S., *Europejski Obszar Gospodarczy*, 2011, http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/pl/FTU_6.3.2.pdf

EEA EFTA States Internal Market Scoreboard, 2012, http://www.eftasurv.int/media/scoreboard/Internal_Market_Scoreboard_October_2012.PDF,

Annual Report of the Central Bank of Iceland 2007, Bank Islandii, Reykjavik, 2008, <http://www.sedlabanki.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=5732>

<http://data.worldbank.org/>

<http://uk.reuters.com/>